

KESKKONNAAMET

aktsiaselts Tootsi Turvas
info@tootsiturvas.ee

27.02.2025 nr DM-127742-7

Lipniku turbatootmisala korrastamistingimuste väljastamise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmine

1. OTSUS

Lähtudes alljärgnevast, tuginedes keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3 lõike 1 punktile 1, § 6 lõike 2 punktile 2, § 6¹ lõigetele 3 ja 5, § 9 lõikele 1, § 11 lõigetele 2, 2², 2³, 4, 8 ja 8¹, keskkonnaministri 16.08.2017 määrusele nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“ otsustab Keskkonnaamet:

1.1. Jätta algatamata keskkonnamõju hindamine Lipniku turbatootmisala korrastamistingimuste taotluse menetluse raames;

1.2. Määratakse järgmised keskkonnameetmed Lipniku turbatootmisala korrastamise käigus ilmnedavate võimalike ebasoodsate keskkonnamõjude vältimiseks ümbruskonnas ja korrastataval alal elavatele metsistele:

1.2.1. Korrastamistööde tegemine on keelatud ajavahemikus 01.02–15.07.

1.2.2. Korrastamisprojekti koostamisel muu hulgas lähtuda linnustiku eksperdi hinnangust metsisele optimaalse elukeskkonna rajamiseks;

1.3. Täiendavad keskkonna uuringud ei ole vajalikud.

Keskkonnaamet teavitab KeHJS § 12 lg 1¹ p 2 kohaselt käesolevast KMH algatamata jätmisest 14 päeva jooksul ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ning puudutatud isikuid ja teisi menetlusosalisi eraldi kirjaga.

2. ASJAOLUD JA ÕIGUSLIKUD ALUSED

Aktsiaselts Tootsi Turvas (registrikood 10021374, aadress Pärnu maakond, Pärnu linn, Pärnu linn, Suur-Jõe tn 63, 80042; edaspidi ka *ettevõtte*) esitas 11.03.2024 Keskkonnaametile taotluse (registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS (edaspidi *KOTKAS*) 11.03.2024 dokumendina nr DM-127742-1) Lipniku turbatootmisala mäeeraldise korrastamistingimuste saamiseks. Ettevõttele kuulub keskkonnaluba nr L.MK/324933 kehtivusajaga kuni 29.05.2039, mille alusel kaevandatakse Lipniku (Iisaku) turbamaardla (registrikaart nr 639) Lipniku turbatootmisala mäeeraldisel hästilagunenud turvast.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) § 3 lõike 1 punkti 2 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletud tegevusloa või selle muutmine ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju või kavandatakse tegevust, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärkidele, ja mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik. KeHJS § 7 punktides 1-3 ei ole korrastamistingimused määratletud tegevusloaks. KeHJS § 7 punkti 4 kohaselt on tegevusloa eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga kavandatavat tegevust lubav samas paragrahvis nimetatud muu dokument. Seega loeb Keskkonnaamet korrastamistingimuste taotluse tegevusloa taotluseks.

KeHJS § 11 lõike 2 kohaselt vaatab otsustaja tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (edaspidi *KMH*) algatamise või algatamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja kohta KeHJS § 6 lõikes 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6¹ lõikes 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9 lõike 1 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja, maapõuseaduse (edaspidi *MaaPS*) § 81 lõike 3 kohaselt esitab korrastamistingimused Keskkonnaamet. Seega on Keskkonnaamet otsustajaks KeHJS tähenduses.

KeHJS § 6 lõige 2 punkti 2, § 6¹ lõike 3, § 11 lõigete 2 ja 4 ning KeHJS § 6 lõike 4 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ § 1 lõike 1 ja § 3 punkti 12 kohaselt peab otsustaja andma eelhindangu selle kohta, kas turba mehhaniseeritud kaevandamisega muudetud maa korrastamine on eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus või mitte ning otsustama KMH algatamise või algatamata jätmise üle.

KeHJS § 11 lõike 2³ järgi otsustatakse KMH vajalikkus, lähtudes eelhindangust ja asjaomase asutuse seisukohast. KeHJS § 11 lõike 4 kohaselt lisatakse otsusele eelhindang, kui kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse KeHJS § 6 lõigete 2 või 2¹ alusel.

3. EELHINNANG

KeHJS § 6¹ lõike 3 järgi annab Keskkonnaamet eelhindangu arendaja esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ning eeldatavast keskkonnamõjust. Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lõike 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“ (edaspidi *määrus nr 31*).

Keskkonnaamet on eelhindangu andmisel kasutanud järgmisi materjale:

1. Keskkonnaluba nr L.MK/324933;
2. Aktsiaseltsi Tootsi Turvas poolt esitatud taotlus korrastamistingimuste väljastamiseks (registreeritud KOTKAS 11.03.2024 dokumendina nr DM-127742-1).

3. Iisaku valla Lipniku küla Lipniku turbatootmisala töötamisega kaasneva keskkonnamõju hindamise (KMH) aruanne (OÜ Inseneribüroo STEIGER, Töö nr 13/1184, 2014; edaspidi *2014 KMH aruanne*).

3.1. Kavandatav tegevus

3.1.1. tegevuse iseloom ja maht, seosed asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega

Kavandatava tegevuse eesmärgiks on Lipniku turbatootmisala kaevandatud maa korrastamine. Lipniku turbatootmisala asub Ida-Viru maakonnas Alutaguse vallas Lipniku külas Lipniku turbamaardlas riigile kuuluval Alajõe metskond 18 kinnistul (katastritunnus 22401:001:0340, sihtotstarve 100% maatulundusmaa), mille valitseja on Kliimaministeerium ning volitatud asutus Riigimetsa Majandamise Keskus. Ettevõttele kuulub keskkonnaluba nr L.MK/324933 kehtivusajaga kuni 29.05.2039, mille alusel kaevandatakse Lipniku (Iisaku) turbamaardla (registrikaart nr 639) Lipniku turbatootmisala mäeeraldisel hästilagunenud turvast. Lipniku turbatootmisala mäeeraldise teenindusmaa pindala on 43,71 ha, millest mäeeraldise pindala on 38,58 ha.

Lipniku turbatootmisala puhul on tegemist varasemalt rikutud alaga, st turvast toodeti aastatel 1972–1982 (frees-turvas, tootja Kohtla-Järve EPT). Peale seda on ala olnud majajäätud. 2014 anti Aktsiaseltsile Tootsi Turvas keskkonnaluba nr L.MK/324933 Lipniku turbatootmisalal turba tootmiseks. Tegelikku turba tootmist pole aga ka keskkonnaloa nr L.MK/324933 andmisest toimunud. Kunagistel turbaväljadel kasvab mets, keskmise vanusega 27 aastat ning peapuuliigina mänd. 2014 aasta KMH aruande kohaselt polnud soovitatav turbatootmisala korrastamissuund metsamaa, sest korrastamise protsess on väga pikaaegne ning mets väheproduktiivne. Lipniku turbatootmisala keskkonnaloale on märgitud 2014 aasta KMH aruande soovitusel kohaselt korrastamissuunaks taastuv soo.

Turbatootmisala korrastamisel on positiivne mõju kliimaeesmärkide täitmisele. Soodel on oluline roll kliima kujundamisel, sidudes või emiteerides kasvuhoonegaase. Mahajäetud ja kasutusel olevad turbatootmisalad omavad mõju süsinikuringele, veerežiimile, bioloogilisele ja maastikulisele mitmekesisusele. Kuivendatud tootmisalad on CO₂ allikad, kuna kaevandamise tõttu on veetase madal ja fotosünteesiv taimestik eemaldatud. Turbatootmisalale taassoostumiseks sobivate tingimuste loomisel peatatakse turbakadu ja vähendatakse kasvuhoonegaaside emissioone. Kliima seisukohast Lipniku turbatootmisala korrastamise tulemusena kasvuhoonegaaside summaarne emissioon atmosfääri väheneb, millega kaasneb positiivne mõju.

Soo taastamisel luuakse tingimused bioloogilise mitmekesisuse arenguks luues kasvutingimused soodele iseloomulikele taimedele ja pakkudes elukohti loomadele, turba lagunemine väheneb ja taimkatte arenguga luuakse tingimused turbaalal süsiniku sidumiseks ning vähendatakse turba mineraliseerumisest tulenevaid CO₂ vooge, taastatud turbaalad on ka magevee reservuaarid ning veetaseme tõustes väheneb ala tuleohtlikkus. Veetaseme tõstmisega maapinna lähedale korrastataval turbaalal võib kaasneda ka veetaseme tõus piirnevatel kinnistutel, kui selleks ei nähta ette leevendusmeetmeid. Soo taastamiseks sobivate tingimuste loomisel tõstetakse veetase

turbapinna lähedale ning kraavide sulgemisel võib veetase tõusta ka taastatava alaga piirnevatel aladel.

Lipniku turbatootmisala asub riigile kuuluvatel kinnistutel. Lipniku turbatootmisala on valdavalt ümbritsetud riigimaadega, kuid esineb ka eraomanduses olevaid kinnistuid, mille sihtotstarve on maatulundusmaa. Seega võib vajalikuks osutuda leevendusmeetmete (nt veetõkkevallid) rakendamine, millega välditakse korrastataval turbatootmisalal veetaseme tõstmise mõju ulatumist eramaadele. Antud leevendusmeetmete vajadus tehakse kindlaks korrastamisprojekti koostamise käigus koostöös eramaa omanikega. Lõplik korrastamisprojekt tuleb piirnevate eramaade omanikega kooskõlastada.

Ei ole teada, et kaevandatud ala korrastamine oleks vastuolus strateegiliste planeerimisdokumentidega. Antud juhul on tegemist maavara kaevandamise lõpetamisega kaasneva loomuliku ning seadusjärgse kohustusega, mistõttu ei ole korrastamine vastuolus planeeringute ja arengukavadega. Alutaguse valla üldplaneeringu kohaselt on Lipniku turbatootmisala ette nähtud Turbatööstuse maa-alana.

3.1.2. Ressursside kasutamine, tegevuse energiakasutus

Kavandatava tegevuse käigus kasutatakse ressursse ja energiat kraavide sulgemiseks, rajatiste likvideerimiseks jm tegevusteks, mis käivad turbatootmisala tehnilise ja bioloogilise korrastamise juurde. Veetõkketammide rajamiseks kasutatakse tõenäoliselt tootmisalalt saadud turvast.

Tagamaks soodele iseloomuliku taimkatte arengut peab korrastataval alal kaevandamata jääma vähemalt 0,3 m paksune turbakiht, et luua sobivad keemilised ja füüsikalised kasvutingimused sootaimedele. Korrastamine tuleb läbi viia esimesel võimalusel peale väljakute ammendumist, et vältida turba edasist mineraliseerumist, sel juhul ei ole vajalik ka turba pinna koorimine. Bioloogilisel korrastamisel läbiviidavatel töödel tuleb kaasata vastava eriala spetsialist, kes omab varasemat kogemust soo taastamisel. Pärast tootmistegevuse lõpetamist tuleb viia turbatootmisalalt ära kõik, mis on tehisk, et taastada kaevandamisest mõjutatud maa-alal looduslik ilme.

Võib eeldada, et kavandatav tegevus ei ole energia- ja jäätmemahukas ega kujuta ohtu keskkonnale, inimese tervisele ja varale.

3.1.3 Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn, jäätmete teke ja käitlemine

Pinna- ja põhjavesi

Lipniku turbamaardla on tekkinud Iisaku-Illuka oostiku ja Varesmetsa lava vahelise nõo soostumisel. Kvaternaari setetest on esindatud moreen, limnoglatsiaalse tekkega aleuriit- ja peenliiv ning kohati soosetted. Aluspõhjas avaneb Ülem-Ordoviitsiumi Nabala lademe afaniitne dolokivi. Turbalasundi lamami kunagisel turbatootmisalal moodustavad limnoglatsiaalsed setted (aleuriit, liiv). Aleuriit- ja peenliiva kihtide kogupaksus ulatub 5,0 meetrini. Selle kihi all lasub liivsavi moreen karbonaat- ja tardkivimite tükkidega, mille paksus ulatub kuni 5,0 meetrini.

Lipniku turbatootmisala maapind on küllaltki tasane. Maapinna reljeefi absoluutkõrgused jäävad vahemikku 47,5–48,5 m. Turbalasundi paksus on ebaühtlane, olles suurem lääneosas (1,55–3,50 m) ning oluliselt õhem teest ida suunas (0,25–2,00 m). Turba lamam on küllaltki lauge ja üksikute mineraalküngastega. Lamam langeb turbatootmisala piires ühtlaselt lõuna ja lääne suunda, mille absoluutkõrgused jäävad vahemikku 45–47 m. Turbakihi all lasub kuni 1,85 m paksune liivsavi kiht.

Lipniku turbatootmisalal on välja eraldatud Kvaternaari setetega seotud pinnaseveekompleksi ja aluspõhja kivimitega seotud Siluri-Ordoviitsiumi veekompleksi Kesk- ja Ülem-Ordoviitsiumi veehorisont. Kvaternaari veekompleks liigestub turbatootmisalal soosetete-, glatsiaalsete- ja limnoglatsiaalsete setete veekihtiks.

Soosetete veekiht on kõige ülemine vabapinnaline veekiht, mis toitub sademetest. Kihi veerohkus on väike, kuna varem rajatud kuivendussüsteem toimib ka praegu hästi (seisuga 2014). Geoloogilise uuringu ajal 2010. a suvel olid kuivendus- ning kogujakraavid praktiliselt kuivad. Glatsiaalsete- ja limnoglatsiaalsetes setetes esinev põhjavesi on seotud nendes hajusalt levivate liivaläätsetega. See kiht on tervikuna veepidemeks vabapinnalise soosetete veekihi ja Siluri-Ordoviitsiumi veekompleksi vahel.

Kesk- ja Ülem-Ordoviitsiumi veehorisont on seotud Nabala ja Rakvere lademetega läheliste kavernoossete afaniitsete dolokividega, mille paksus Iisaku piirkonnas ulatub 35,0 meetrini. Horisondi veepidemeks on Oandu- ja Keila lademe savikad lubjakivid ja merglid. Üldjuhul on selle horisondi põhjavesi surveta.

Väljakutevahelised kuivenduskraavid on osaliselt kinni vajunud. Lipniku turbatootmisalal oli varasemalt turvast toodetud enne 2014, aastat kui Aktsiaselts Tootsi Turvas Lipniku turbatootmisala keskkonnaloa sai. Varasem turba tootmine oli lõppenud 1980ndatel aastatel ning Aktsiaseltsi Tootsi Turvas loa omandamisel oleks olnud vajalik turbatootmisala uuesti turba tootmiseks sobilikuks teha. Näiteks oleks olnud tarvilik kuivenduskraavide süvendamine. 2014 aasta KMH aruande kohaselt oleks olnud olulise tähtsusega vee ärajuhtimiseks Lipniku turbatootmisalal lõuna suunas paiknev kraav-3, mis suubub Varesmetsa peakraavi. Turbalasundit oleks saanud isevoolliselt kuivendada kuni tootmissügavuseni (abs. kõrguseni +45,70 m).

Mäeeraldisest 55 m kaugusel edelas asub 1,4 ha suurune Kaarlepa järv (VEE2035210), mille kalda piiranguvöönd on 50 m. Tegemist on loodusliku järvega. Varesmetsa peakraav (VEE1061500) asub mäeeraldisest piirist 0,7 km kaugusel idas, mille valgala on 25,6 km². Mäeeraldisest 1,8 km kaugusel edelas asub veelase. Lähimad registreeritud puurkaevud asuvad 0,7 (PRK0023840) ja 0,9 km (PRK0003180) kaugusel edelas ning 0,8 km (PRK0050588) kaugusel lõunas. Varesmetsa peakraav: Varesmetsa-Iisaku tee seirejaam asub mäeeraldisest 0,7 km kaugusel kagus ja põhjavee tugivõrku seiratakse (ülevaateseire, põhjavee makro- ja mikroelementide uuring ja seire) mäeeraldisest 1,7 km kaugusel loodes.

Märgalade taastamise oluline tegur on vesi. Veetaset tuleb tõsta ühtlaselt üle kogu mõjutatud ala maapinna lähedale. Tähtsad on ka veega taastatavale alale viidavad toitained. Kui juhitakse turbaalale toitainerikkast vett, siis võib ebaõnnestuda toitainetevaese raba taastumine.

Korrastamisel kasutatavate masinate ja seadmete töötamisel võib rikke korral pinnasesse ja/või pinna-/põhjavette sattuda õli ja/või määrdeaineid. Pinna-/põhjavesi võib omakorda kanda reostuse kuivenduskraavidesse ja sealt edasi eesvoolu. See aga võib mõjutada oluliselt eesvoolu kvaliteeti ja seeläbi sealset elustikku, aga ka piirkonna joogi ja tarbevee kvaliteeti. Seepärast on oluline valmidus ära hoida või äärmisel juhul kiiresti likvideerida tootmisalal tekkinud reostus.

Remondi- ja hooldustöid tuleb teostada ainult selleks otstarbeks rajatud hooldusplatsil. Sellega välditakse lekete tekkimist tootmisterritooriumil. Kui avariileke toimub masinate töötamisel tootmisalal, siis tuleb pinnasesse imbunud leke kiiresti koristada, toimetada kas hooldusplatsile või kohe edasi jäätmehoiulasse. Turba filtratsioonimoodul 20 % lagunemisastme juures on 0,2 m/ööp (hästilagunenud turbal) kuni 8 m/ööp (vähelagunenud turbal). See tähendab, et turvas seob lekkinud vedeliku kiirelt ja takistab selle edasist levikut, kui lekkiv vedelik just otse vette ei satu.

Hooldusplatsil peavad olema ettenähtud vahendid reostuse koristamiseks või neutraliseerimiseks. Lisaks turbale on ka saepuru väga hea imendumisvõimega materjal, mida saab kasutada võimalike avariireostuste likvideerimisel. Nende meetmete õigeaegsel rakendamisel on võimalik vältida olulise mõju tekkimist vee kvaliteedile. Müratootmisaladel ja nende lähiümbruses esineb kaht liiki müraallikaid:

- statsionaarsed masinad ja seadmed ehk punktallikad;
- transport ehk joonallikad; materjali vedu mäeeraldise siseselt ja väljavedu ning muu liiklus.

Turbatootmisel tavaliselt ühel tootmisväljakul mitu erinevat tööprotsessi koos ei tööta. Samuti on tootmisväljakute mõõtmed piisavalt suured, et erinevatel tootmisväljakutel töötavad masinad ühte piirkonda tavaliselt ei satu. Seega on müra seisukohast erinevate masinate/tööprotsesside koosmõju minimaalne. Korrastamiseks kasutatavad masinad tekitavad kaevandamisega sarnase

Tahked peenosakesed

Mäeeraldise läheduses asub hoonestus. Lipniku turbatootmisala teenindusmaast ~130 m lõunas asub Järvendi kinnistu (katastritunnus: 22401:003:0291) majapidamine. Mäeeraldise teenindusmaast ~480 m kagu suunas asub Reinumäe kinnistu (katastritunnus: 22401:003:0321) majapidamine. Ülejäänud ümbruskonna majapidamised jäävad Lipniku turbatootmisala mäeeraldise teenindusmaast kaugemale kui 500 m. Turba tootmisega kaasneb masinate tekitatav füüsikaline mõju ehk müra ja õhuheitmed. Üleüldine praktika näitab, et turba tootmisel levib ülenormatiivne õhusaaste selle tekkekohast kuni 100 m kaugusele ja lõplikult ühtlustub see piirkonna tolmufooniga 400 m kaugusel. Seega pole korrastamistööde tegemisel ette näha tavapärasest enamate keskkonnahäiringute tekkimist lähimatele elanikele. Turbatootmisala korrastamise mõju välisõhule (müra, tahked peenosakesed) ei ole võrreldav turba tootmisega kaasnevate mõjudega, kuna on lühiajaline ega põhjusta olulist negatiivset keskkonnamõju.

Valgus, soojus, kiirgus ja lõhn

Valgus-, soojus-, kiirgus- ega lõhnareostust tootmisala korrastamisega ümbruskonnale ei kaasne.

Jäätmeteke

Turbatootmisala korrastamisel tekkida võivad jäätmed tuleb käidelda kooskõlas kehtivate õigusaktidega. Lipniku turbatootmisala korrastamine taastuvaks sooks loob jäätmete tekke seisukohalt eeldatavalt positiivse mõju, kuna korrastamise käigus viiakse turbatootmisalalt tehiskud materjalid jms ära ning korrastamise tulemusena maa-ala looduslik ilme taastub.

Vibratsioon

Korrastamistöid teostavad masinad tekitavad müra ja vibratsiooni, kuid need häiringud on lühiajalised ega ületa eeldatavasti õigusaktidega kehtestatud piirnorme.

3.1.4. Tegevusega kaasnevate avariilukordade, suurõnnetuste või katastroofide esinemise võimalikkus

Korrastamistöodel on potentsiaalseks reostusallikaks masinate tehnilised avariid. Selle vältimiseks tuleb jälgida masinate tehnilist seisundit ning planeerida projektis avariide likvideerimise viisid. Tuleb tagada kütte- ja määrdeainete pinnasesse sattumise vältimiseks ettenähtud kaitsevahendite olemasolu ja korrashoid. Remontimine peab toimuma selleks ettenähtud kohtades.

Kui korrastamistöid viiakse läbi kuival ja sooja aastaajal, on üks võimalik turbatootmisala keskkonnoht turbalasundi tulekahju. Põlengu tekitajateks on turba isesüttimine, inimeste hooletus, heitgaaside väljalasketorudest lenduvad sädemed või väljalasketorudel isesüttinud turbatolm. Oluline on, et põleng, kui see peaks tekkima, saaks tootmisalal kiiresti lokaliseeritud.

Selleks peavad turbatootmisalal olema tulekustutuse veevõtu kohad. Lisaks peaks turbatootmisalal olema välja töötatud esmane tulekahju likvideerimise skeem. Turbatootmisala korrastamise seisukohast suurõnnetuste või katastroofide oht puudub, kui suudetakse võimalikud põlengud kiiresti lokaliseerida.

Teadaolevalt puuduvad korrastataval mäeeraldisel alad, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada. Ajalooliste, kultuuriliste ning arheoloogiliste väärtustega alad kavandatava tegevuse maa-alal teadaolevalt puuduvad, seega võimalik negatiivne mõju nimetatud väärtustele puudub.

3.2. Kavandatava tegevuse asukoht ja mõjutatav keskkond

Lipniku turbatootmisala asub Ida-Viru maakonnas Alutaguse vallas Lipniku külas Lipniku turbamaardlas riigile kuuluval Alajõe metskond 18 kinnistul (katastritunnus 22401:001:0340, sihtotstarve 100% maatulundusmaa), mille valitseja on Kliimaministeerium ning volitatud asutus Riigimetsa Majandamise Keskus.

Ajaloo- ja kultuurimälesti korrastataval alal ei esine.

Korrastatav ala paikneb II kaitsekategooria linnuliigi metsise elupaigas (EELIS kood KLO9125503).

Lipniku turbatootmisala mäeeraldisest ~20 m põhjas asub vööthuul-sõrmkapp (*Dactylorhiza fuchsii*, EELIS kood KLO9334627).

3.2.1. Mõjualale jääva Natura 2000 võrgustiku ala kirjeldus

Lipniku turbatootmisalast umbes 3 km kaugusel idas on Natura 2000 kaitsealade võrgustikku kuuluvad Agusalu linnuala (EELIS kood RAH0000076) ja Agusalu loodusala (EELIS kood RAH0000624).

Lipniku turbatootmisalast umbes 5 km kaugusel läänes on Natura 2000 kaitsealade võrgustikku kuuluvad Muraka linnuala (EELIS kood RAH0000075) ja Muraka loodusala (EELIS kood RAH0000158).

3.2.2 Hinnang keskkonnamõju olulisusele

Maavara kaevandamise tulemusena on maastik mäeeraldise piires täielikult muutunud, kuid selle kvalitatiivne muutus taastatakse korrastamisega. Kaevandatud ala korrastamisel luuakse tingimused taassoostumiseks, lõpeb kaevandamisega kaasnev keskkonnahäiring. Tootmisala korrastamine ei ole eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus. Natura aladeni tegevuse mõju ei ulatu.

Korrastamistööde käigus võib avalduda müra häiringu näol negatiivne mõju II kaitsekategooria linnuliigile metsisele, kui korrastamistöid teha ajal, mis kattub metsise mängu- ning pesitsusajaga. Korrastamistööde käigus ei avaldu negatiivsed mõjud metsisele, kui korrastamistöid teha mängu- ja pesitsusvälisel aja, s.o ajavahemikus 16.07 kuni 31.01. Eeldatavalt paraneb korrastamistöödele järgnevalt metsise elukeskkond.

Soo taastamiseks sobivate tingimuste loomiseks tõstetakse veetase turbapinna lähedale paisude ja veetõkkevallidega. Kraavide sulgemisel võib veetase tõusta ka taastatava alaga piirnevatel aladel, mis toob kaasa mõningase veerežiimi muutuse ümbritsevatel eramaadel, kuid vajadusel (eramaaomanike nõusoleku puudumisel) on võimalik ümbritsevad eramaad eraldada korrastatavast alast veetõkkevallidega ning säilitada kogujakraavide läbilaskvus ja vajadusel kogujakraavid ning neil olevad truubid rekonstrueerida ning seeläbi säilitada eraomandis maadel toimiv kuivendussüsteem. Seega on võimalik veerežiimi muutus vähese lokaalse mõjuga ning tootmisala korrastamine ei ole eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus.

3.2.3. Mõju suurus, tugevus, kestvus, sagedus, pöördumus ning mõjuala ulatus

Korrastamisel kasutatakse samu masinaid, mida kaevandamisel. Korrastamistööde käigus ei ole ette näha olulise keskkonnamõju tekkimist. Veerežiimi muutus ja sellega kaasnev võimalik mõju peab olema kajastatud korrastamisprojektiis ning vajadusel tuleb rakendada leevendusmeetmeid. Veerežiimi muutumine avaldab keskkonnale kokkuvõttes positiivset mõju, taastades loodusliku olukorra. Lõpetatakse Lipniku turbatootmisalalt kuivendusee väljajuhtimine ning suletakse kraavid, et veetase saaks alal tõusta. Sellega tekitatakse võimalused märgala taastumiseks. Turbatootmisala korrastamisel on positiivne mõju ka ümbritsevale elanikkonnale. Lakkavad Lipniku mäeeraldisel turbatootmisega kaasneda võivad häiringud (õhusaaste, müra, masinate liikumine teedel jne).

Piirtasemeid ületavat müra ja õhusaastet ei teki. Korrastamistööde tegevuste mõju ei ulatu eeldatavalt mäeeraldise piiridest väljapoole, korrastamise lõpetamise järgselt on alale loodud soodsad tingimused taassoostumiseks.

Soodel on oluline roll kliima kujundamisel, sidudes või emiteerides kasvuhoonegaase. Mahajäetud ja kasutusel olevad turbatootmisalad omavad mõju süsinikuringele, veerežiimile, bioloogilisele ja maastikulisele mitmekesisusele. Kuivendatud tootmisalad on CO₂ allikad, kuna kaevandamise tõttu on veetase madal ja fotosünteesiv taimestik eemaldatud. Turbatootmisalale taassoostumiseks sobivate tingimuste loomisel peatatakse turbakadu ja vähendatakse kasvuhoonegaaside emissioone. Kliima seisukohast Lipniku turbatootmisala korrastamise tulemusena kasvuhoonegaaside summaarne emissioon atmosfääri väheneb, millega kaasneb positiivne mõju.

3.2.4. Mõju piiriülesus

Riigipiiri ülest mõju ette näha ei ole.

3.2.5. Mõju Natura 2000 võrgustiku alale

Kavandatava tegevuse mõjud Natura 2000 võrgustikku kuuluvate aladeni ei ulatu. Objektivse teabe põhjal on ebasoodne mõju Natura 2000 aladele välistatud. Natura 2000 hindamise eelhindamine ei ole vajalik.

3.2.6. Kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega

Lipniku turbatootmisala lähedusse ei jää ühtegi tootmiskompleksi. Turbatootmisalast ~150 m ida suunas jääb Karlepi liivakarjäär (Keskkonnaluba nr L.MK/323385, loa omanik Metsamaahalduse AS). Ei ole ette näha, et turbatootmisala korrastamine mõjutaks negatiivselt Karlepi liivakarjääri tööd, sest keskkonnaluba nr L.MK/323385 alusel on lubatud ka kaevandada allpool põhjaveetasel.

3.2.7 Ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalused

Korrastamistööde tegemise käigus on olulise ebasoodsa mõju avaldumine eeldatavalt vähetõenäoline. Korrastamisel luuakse soodsad tingimused taassoostumiseks. Korrastamisprojekti koostamisel (ja vajadusel ka tööde läbiviimisel) tuleb konsulteerida vastavaid teadmisi ja kogemusi omava sooteadlasega. Veerežiimi muutmine veetaseme tõstmiseks tuleb kooskõlastada tootmisalaga piirnevate kinnistute omanikega, et välja selgitada ja vajadusel teha kokkulepped leevendusmeetmeteks.

3.3. Eelhinnangu järelendus

Eelhindamise tulemusena järeldeb Keskkonnaamet, et kavandataval tegevusel puudub oluline ebasoodne keskkonnamõju, kuna:

- kavandatav tegevuskoht ei asu Natura 2000 võrgustiku alal ning kavandatava

korrastamisega ei mõjutata ebasoodsalt Natura 2000 võrgustiku alasid;

- Korrastatav ala paikneb metsise elupaigas, aga korrastamistöödel kasutatavate ettevaatusabinõudega on võimalik leevendada Lipniku turbatootmisala korrastamisaegseid negatiivsed mõjusid metsistele. Korrastamisjärgselt eeldatavalt metsiste elupaiga kvaliteet paraneb;
- eelhindamise tulemusena selgus, et korrastamise käigus taastatakse märgalale iseloomulik veerežiim;
- eelhindamise tulemusena selgus, et korrastamisega ei ületata eeldatavalt piirmäärasid müra, tolmu ja vibratsiooni osas;
- korrastamisega taastatakse maa-ala kvalitatiivne ilme ning soodsad tingimused märgala tekkeks.

KeHJS § 11 lõike 8¹ kohaselt KMH algatamata jätmise otsus peab muu hulgas sisaldama asjakohaseid KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitatud kavandatava tegevuse erisusi või keskkonnameetmeid muidu ilmnedava võiva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või ennetamiseks. Määruse nr 31 § 5 lõike 2 järgi, kui eelhindangu järelduseks on kavandatava tegevuse KMH algatamata jätmise, esitatakse eelhindangus põhjendatud juhul ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks.

KeHJS § 3³ lõike 1 järgi keskkonnameetmed on kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed. Keskkonnameetmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire. KeHJS § 3³ lõike 2 kohaselt peavad keskkonnameetmed, sealhulgas keskkonnaseirega jälgitavate näitajate liik ja seire kestus, olema proportsionaalsed kavandatava tegevuse iseloomu, asukoha ja mahuga ning eeldatavalt avalduva keskkonnamõjuga. Keskkonnaseire määramisel ja tegemisel arvestatakse olemasoleva keskkonnaseirega. Loa taotleja ei ole KeHJS § 6¹ lõike 1 punkti 6 alusel esitanud Keskkonnaametile teavet kavandatava tegevuse erisuste või võetavate keskkonnameetmete kohta, millega loa taotleja kavandab vältida või ennetada muidu ilmnedava võivat olulist ebasoodsat keskkonnamõju.

Korrastamisprojekti koostamisel (ja vajadusel ka tööde läbiviimisel) tuleb konsulteerida vastavaid teadmisi ja kogemusi omava sooteadlasega. Veerežiimi muutmisel veetaseme tõstmiseks tuleb korrastamisprojekt kooskõlastada veetaseme tõstmisest mõjutatud kinnistute omanikega.

4. MENETLUSOSALISTE ÄRAKUULAMINE

Keskkonnaamet saatis KeHJS § 11 lõike 2² ja haldusmenetluse seaduse § 40 lõike 2 alusel 24.01.2025 kirjaga nr DM-127742-4 Lipniku turbatootmisala korrastamistingimuste taotlusele koostatud keskkonnamõjude eelhindangu ja KMH algatamata jätmise otsuse eelnõu arvamuse Alutaguse Vallavalitsusele, Riigimetsa Majandamise Keskusele ja tutvumiseks Aktsiaseltsile Tootsi Turvas.

Alutaguse Vallavalitsus arvamust ei avaldanud.

Riigimetsa Majandamise Keskus arvamust ei avaldanud.

Aktsiaselts Tootsi Turvas vastas 27.01.2025 kirjaga nr KES 1-11/25-2, et on esitatud eelnõudega tutvunud ning palus täpsustada dokumentides linnustiku eksperdile esitatavaid nõudeid. Teades, et linnustiku eksperte on Eestis vähe ja nad on kaasatud paljudesse projektidesse, siis võib õige eksperdi kaasamine osutuda problemaatiliseks.

Keskkonnaamet vastas Aktsiaselts Tootsi Turvas täpsustavale küsimusele 26.02.2025 kirjaga nr DM-127742-6. Linnustiku ekspertide osas oli vastus alljärgnev:

Korrastamistingimustes käsitleb linnustiku eksperti alljärgnev punkt:

1.1.6.7 Korrastamisprojekti koostamisel kaasata linnustiku ekspert ning lähtuda eksperdi antud hinnangust korrastatud maale elukeskkonna rajamiseks.

Linnustiku ekspert peab lähtuma korrastatava maa sihtotstarbest, mis on välja toodud korrastamistingimuse punktist 1.1.1.2, kus on kirjas, et kaevandatud maa tuleb korrastada taastuvaks sooks. Seega linnustiku ekspert peab tegelema soolinnustikuga ja käsitlema praegust metsise elupaika.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Siret Punnisk
juhataja
maapõuebüroo

Teadmiseks: Alutaguse Vallavalitsus, Riigimetsa Majandamise Keskus

Kersti Ritsberg 5302 5823 (maapõu)
kersti.ritsberg@keskkonnaamet.ee

Lauri Saapar 527 3872 (looduskasutus)
lauri.saapar@keskkonnaamet.ee

Birgit Soosalu 5884 6322 (vesi)
birgit.soosalu@keskkonnaamet.ee